

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2007

František Příbek

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

Vliv křesťanské náboženské výchovy na utváření osobnosti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce :

Mgr. Lidmila Hanzlová

Vypracoval :

František Příbek

Brno 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vliv křesťanské náboženské výchovy na formování osobnosti“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 10.3.2007

.....
František Příbek

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Lidmile Hanzlové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své rodině, zejména manželce Jarmile za morální podporu, trpělivost a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si velice vážím.

František Příbek

OBSAH

ÚVOD	4
1. CÍL KŘESŤANSKÉ NÁBOŽENSKÉ VÝCHOVY	6
1.1 Zaměření a cíl náboženské výchovy	6
1.2 Společné prvky náboženské a ateistické výchovy	7
1.3 Rozdílné prvky náboženské a ateistické výchovy	9
1.4 Dílčí závěr	10
2. KŘESŤANSKÁ NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA	11
2.1 Výchova dle Desatera	11
2.2 Historické osobnosti náboženské výchovy	14
2.3 Současná náboženská výchova obecně	18
2.4 Současná náboženská výchova v rodině	19
2.5 Současná náboženská výchova ve školách	21
2.6 Současná náboženská výchova v ostatních organizacích	24
2.7 Dílčí závěr	32
3. VÝSLEDKY KŘESŤANSKÉ NÁBOŽENSKÉ VÝCHOVY	33
3.1 Přednosti dosažené náboženskou výchovou	33
3.2 Nedostatky a rizika náboženské výchovy	35
3.3 Dílčí závěr	35
CELKOVÝ ZÁVĚR	36
RESUMÉ	37
ANOTACE	38
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	39
PŘÍLOHY	40

Úvod

V této bakalářské práci se věnuji problematice, která zejména v posledních desetiletích nabývá na významu. Jedná se o výchovu. O výchovu dětí, mládeže i dospělých. Proč nabývá na významu zejména v posledních desetiletích? Protože všeobecně ubývá spokojenosti s jejími výsledky. Každý, kdo se poctivě zamýšlí nad stavem společnosti, nad smyslem našeho života, našeho konání, usilování, nevidí v dnešním životním trendu mnoho pozitivního. Člověk si přeje prožít svůj život co nešťastněji a tomuto podřizuje své chování. Žije svůj život většinou tak, jak byl v dětství a mládí vychováván, jaké základy mu byly výchovou vloženy, jaké morální zásady si vštípil či nevštípil. Tím chci říci, že výchova patří, dle mého názoru, mezi nejdůležitější determinanty šťastně (spokojeně) či nešťastně (nespokojeně) prožitého života.

Cílem mé práce je upozornit na to, že vedle ateistické výchovy většinové společnosti existuje tradiční, propracovaná a dobře fungující výchova náboženská. Že lze správně vedenou náboženskou výchovou dosáhnout v člověku pevnějšího zakotvení morálně volných vlastností než je tomu u výchovy ateistické, že náboženská výchova více motivuje člověka zamýšlet se nad základními otázkami naplnění života, nad otázkami dobra a zla, nad otázkou, co je opravdové štěstí.

Abych naplnil cíl, rozdělil jsem bakalářskou práci do tří kapitol. V první kapitole se zaměřuji na objekt a cíl náboženské výchovy a zároveň na společné prvky a rozdíly s výchovou ateistickou.

Druhá kapitola je věnována současnému stavu náboženské výchovy, z jakých pramenů vychází a jaké různé formy se aplikují v rodinách, školách a dalších organizacích, působících ve výchově na křesťanských principech.

Třetí kapitola pojednává o tom, jakým směrem je pod vlivem náboženské výchovy formována osobnost, jakých předností či nedostatků je dosahováno. Zároveň porovnává výsledky výchovy náboženské a ateistické.

V této práci bych rád využil svých zkušeností, kdy se od svých 24 let do současnosti (což je 23 let) pohybuji v křesťanských komunitách a mohu pozorovat a hodnotit působení křesťanské výchovy. Zároveň chci využít poznatků z mé profese vychovatele

mladistvých vězňů ve věznici v Ostrově. V neposlední řadě i poznatky a zkušenosti z křesťanské výchovy v naší rodině a její působení na naše čtyři děti.

V bakalářské práci nemohu příliš podrobně popisovat historický vývoj náboženské výchovy, neboť rozsah problematiky by vydal na samostatnou práci. Z téhož důvodu se zmíním pouze okrajově o osobnostech náboženské výchovy.

Od bakalářské práce si slibuji, že se mi podaří popsat hlavní aspekty náboženské výchovy a její výsledky. Zároveň věřím, že může některým lidem nabídnout jinou alternativu výchovy. Výchovy k šťastnějšímu životu.

1. CÍL KŘESŤANSKÉ NÁBOŽENSKÉ VÝCHOVY

1.1 Zaměření a cíl náboženské výchovy

Chceme-li mluvit o náboženské výchově, je třeba nejprve vysvětlit, kdo je jejím objektem a jaký cíl si tato výchova klade.

Není nutno složitě vyvozovat, že vychovatelské usilování, jehož smyslem je přispívat k tomu, aby se člověk obrátil od zapředenosti do zmatků a konfuzí dnešního světa ke svému lidskému úkolu, ke svému podstatnému povolání, míří především na lidi zapřádané i zapředené. Je tedy na rozdíl od dosavadních zvyklostí pedagogiky spíše zaměřena na dospívající a dospělé, k nimž se může vztahovat jako k dostatečně starým, zralým, svébytným bytostem. Také kdysi v počátcích evropské civilizace se vychovatelský koncept Platonův obracel k lidem již zapředeným do sítí částečných úkolů a účelů, do obstarávání toho či onoho, do více či méně egocentricky orientovaných činností, zastírajících jako neprohlédnuté, falešné kulisy ono celkové, totiž pravé lidské povolání.

Od dítěte totiž nelze očekávat obrat k celkové životní odpovědnosti. Při výchově dětí jde především o přípravu, o nachystání pro základní lidský úkol. Děti musí nejprve vyspět duševně i tělesně. Vychovávání dětí je z velké části vždy určeno těmito parciálními cíli. V moderním pojetí výchovy je vychovávaný, tím spíše dítě, vzhledem ke své nedospělosti, manipulovatelným objektem vychovatelského působení, vychovávání se pojímá jako obratné zařizování, aby z vychovávaného dítěte bylo to či ono.

Ve výchovném procesu na křesťanských základech není vychovatel tím, kdo vychovává, dovádí chovance k cíli vychování. Především je zde tajemná instance, k níž se vychovatel snaží vychovávanému zpřístupnit cestu. O vychovávaného chovance ve výchově jde, avšak ne tak, že by se jeho osobnosti něco přidávalo či něco ubíralo, nýbrž aby on sám *hledal, aby našel a tloukl, aby mu bylo otevřeno (Mt 7,7-8)*¹

Tím je vysloveno i to nejpodstatnější o cíli křesťanské výchovy. Nejde pouze o objekt vychovávaného a o zdárné vybavení pro konkurenci v dané společenské situaci, nýbrž o záchranu veškerenstva, k níž má tento vychovávaný přispět nebo o níž má dokonce významně rozhodovat. Je omylem stavět do popředí křesťanské výchovy osobnost

---

¹ (Mt 7,7-8) - odkaz, kde se v Bibli citát nachází

vychovávaného, neboť první místo zaujímá přece Bůh a jeho vůle; vychovávaný má dát své síly k dispozici této vůli a dobře spravovat své hříbny - talenty. Takto vysoký je tedy cíl křesťanské výchovy, týká se osudů světa, dramatu živého, stvořeného bytí, veškerenstva, které ve světě bytuje.

1.2 Společné prvky náboženské a ateistické výchovy

Mnozí ateisté jsou přesvědčeni, že jejich výchovné působení v rodinách, výchova jejich dětí ve škole i jiných organizacích nemá a nemůže mít s křesťanstvím a s Bohem nic společného. Jako lidé moderního věku využívající vymoženky vědy a techniky, spoléhající se na své vlastní síly nemohou přeci na něco tak neprokazatelného, neviditelného, nehmatatelného a zastaralého jako je Bůh a křesťanská výchova přistoupit. Takto smýšlející lidé však netuší, jak hluboce se mylí. Celá Evropa, tedy i náš stát, vychází z křesťanství. Křesťanství přineslo na tento kontinent základní hodnoty, které jsou více či méně platné dodnes. Aniž by si tedy lidé, zakládající si na bezbožnosti, uvědomovali, vychovávají ve svých rodinách a školách dle zásad Desatera, zejména těch příkazů, které se týkají vztahu k lidem. Vždyť stejně jako výchova křesťanská, tak i ateistická vede chovance k podobným či stejným zásadám : *cti otce svého i matku svou..., nezabiješ, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví, nepožádáš manželky bližního svého, aniž požádáš statku jeho.*

Obecné požadavky kladené společností na člověka se v mnohém v obou systémech shodují. Současný výchovný (pedagogický) systém vychází z těchto požadavků a konkretizuje soustavy složek výchovy. Popíší jednotlivé složky výchovy, které mají, podle mého názoru, společné prvky v obou výchovných systémech.

Výchova mravní je záměrnou činností vychovatele, která vede k vytvoření určitých lidských vlastností, představ, názorů, postojů, dovedností, citů, návyků a chování.

Cílem je :

- vytvářet kladný vztah k práci a společenskému i osobnímu vlastnictví,
- vztah k vytvářeným hodnotám,
- vytvářet sociální cítění, vztahy vzájemné spolupráce,
- vytvářet vztah k vlasti, k národu,

- vytvářet humánní vztahy mezi lidmi, úctu mezi lidmi navzájem.

Výchova rozumová má poskytnout soubor vědomostí a dovedností v oblasti jazykové, přírodních, společenských a technických věd, rozvíjet poznávací schopnosti.

Cílem je :

- rozvíjet schopnosti logického myšlení,
- učit žáky poznávat postupy a užít je v praxi,
- argumentovat a zdůvodňovat své názory a myšlenky,
- učit rozhodování a překonávání překážek při praktické činnosti a jednání.

Výchova estetická vede k rozvíjení schopnosti vnímat krásu ve skutečnosti – v přírodě, v práci, v jednání lidí a v umění, rozvíjení estetického vkusu a citění.

Cílem je :

- soustavné rozvíjení vnímání, chápání, citového prožívání a hodnocení uměleckých děl,
- seznamování se základními díly národní i světové kultury, jejich tvůrci,
- rozvíjet umělecké schopnosti a dovednosti.

Výchova tělesná má plnit tři hlavní úkoly :

- zdravotní – vytvářením správných návyků životosprávy a osobní hygieny,
- vzdělávací – osvojení si dovedností a návyků, pravidel a znalostí tělesných činností a soutěží,
- výchovné – fyzická námaha, překonávání překážek, soutěživost přispívající k harmonickému rozvoji jak tělesnému, tak i vytváření charakterově-volních vlastností.

Z výše napsaného lze odvodit, že oba systémy výchovy, ať si to lidé více či méně uvědomují, se navzájem velmi prolínají a mají mnoho společného, neboť vycházejí ze společných kořenů.

1.3 Rozdílné prvky náboženské a ateistické výchovy

V předchozí kapitole jsem popsal shodné aspekty obou systémů výchovy. Pokusím se nyní zformulovat rozdíly v těchto systémech.

Za hlavní a zásadní rozdíl považuji způsob předkládání a vštěpování základních hodnot. Jak jsem se již zmínil, základní mravní hodnoty, na nichž stojí naše společnost, přineslo do Evropy křesťanství. Ve většině rodin (většině společnosti) je ovšem křesťanská tradice (víra) slabá či žádná a nelze se na ni odvolávat. Předkládáme tedy dětem i dospělým tyto hodnoty bez náboženského kontextu, do kterého patří, v naději, že budou i tak aspoň částečně přesvědčivé. Křesťanská výchova však předkládá právě tyto hodnoty ve spojení s Bohem. Bůh jako autor těchto hodnot je zaštiťuje svou autoritou. Křesťanská výchova je tak předkládá jako fungující celek. Jestliže výchova ateistická z tohoto celku vytrhává či zavrhuje Boží autorství, přítomnost a zaštiťující autoritu, jakoby tím odstraňovala to hlavní; to co tyto hodnoty oživuje, dělá přitažlivými a hlavně funkčními. Zatímco ateistická výchova spoléhá pouze na lidské síly, lidský rozum, na vědu a techniku, výchova křesťanská spoléhá též mj. na Boží vůli, lásku a pomoc. Ateistickou výchovu lze velmi zkráceně formulovat do vztahu *vychovávající - výchovné působení - chovanec*, v křesťanské výchově je důležitá právě ta čtvrtá veličina (osoba) a tou je Bůh.

Toto považuji za hlavní rozdíl v přístupu obou systémů. Dále se zmíním o rozdílech, které vyplývají z výše popsaného.

Jak jsem již napsal v 1.1., je v křesťanské výchově trochu rozdílně formulován objekt výchovy. Zatímco v ateistické je zaměření především na děti a mládež, v křesťanské je velmi důležitá výchova a vzdělávání nejen v tomto věku, ale i v dospělosti.

Rozdíl vidím také v tom, co který systém od výchovy očekává, jakou osobnost má vychovávat. Ateistický přístup klade spíše důraz na vybavení osobnosti tak, aby člověk obstál v dnešní společenské situaci. Aby byl konkurenceschopný, připraven na překonávání překážek které přináší život. Přední rakouský teoretik Werner Lenz mluví o ekonomicky determinovaném obrazu člověka : *Vyžaduje se flexibilní kus lidského potenciálu, poligotní, ze života se těšící konzument, disponibilní, kvalifikovaná pracovní síla, kterou neruší, daří-li se mnoha bližním špatně a která s plnou důvěrou spoléhá na svou výkonnost.* Mírněji formulované stanovisko předkládá Radim Palouš : *požadavek*

celkovosti ve výchově se přestává vidět naléhavě, do popředí se čím dál víc dostávají jednotlivé výchovné počiny na objednávku dne, tedy tzv. výchova praktická. V mládí se vychovává, aby chovanec byl v dospělosti vyzbrojen příslušnými vlastnostmi, ať už pro účely výrobního života nebo pro jiné funkce moderní společnosti, např. občanskou poslušnost, v dospělosti kvůli profesním sociálním změnám.

Z tohoto vyplývá, že výchova ateistická klade akcent spíše na praktickou přípravu do společnosti, zatímco výchova křesťanská spíše na vštípení si mravních hodnot.

1.4 Dílčí závěr

V této první kapitole jsem se snažil o vysvětlení na koho a na co se náboženská výchova hlavně zaměřuje a jaké jsou její cíle. Konstatoval jsem, že v obou systémech výchovy nalézáme mnoho shodného, že se navzájem prolínají neboť i výchova ateistická vychází z týchž hodnot, avšak vypustila z výchovy autora těchto hodnot. Poukázal jsem na to, že výchova ateistická klade akcent spíše na přípravu člověka dle současné společenské poptávky, zatímco výchova náboženská klade důraz spíše na vštípení si morálních hodnot, na otevírání se člověka Boží vůli, na schopnost přijímat a rozdávat lásku, která bude k lepšímu proměňovat společnost.

2. KŘESŤANSKÁ NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA

2.1. Výchova dle Desatera

V nejstarších knihách Bible je zapsáno desatero základních pravidel dobrého člověčenství. Desatero - jeden ze základních kamenů křesťanství a křesťanské výchovy.

1. **V jednoho Boha věřit budeš.**
2. **Nevezmeš jména Božího nadarmo.**
3. **Pomni, abys den sváteční světil.**
4. **Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.**
5. **Nezabiješ.**
6. **Nesesmilníš.**
7. **Nepokradeš.**
8. **Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.**
9. **Nepožádáš manželky bližního svého.**
10. **Aniž požádáš statku jeho.**

„Mistře, co dobrého mám udělat, abych dosáhl věčného života?“ Mladíkovi, který se na něho obrací s touto otázkou, Ježíš odpovídá tím, že mu připomíná nutnost uznat Boha, jako jedině dobrého, jako nejvyšší dobro a jako zdroj všeho dobra. Pak mu Ježíš říká : „*Chceš-li však vejít do života, zachovávej přikázání*“ (Desatero). A vypočítává mladíkovi přikázání, která se týkají lásky k bližnímu : „*Nezabiješ, nezcižoložíš, nepokradeš, nevydáš křivého svědectví, cti otce svého i matku a miluj bližního svého jako sám sebe*“.

Slovo „desatero“ (dekalog) znamená doslovně „deset slov“. Deset slov pronesl Bůh během jednoho svého zjevení („Tváří v tvář mluvil s vámi Hospodin na hoře zprostřed ohně“: Dt 5,4). Deset přikázání vyhláší požadavky lásky k Bohu a bližnímu. První tři se vztahují hlavně na lásku k Bohu a dalších sedm na lásku k bližnímu. Desatero tvoří nedělitelný celek. Každé „slovo“ odkazuje ke každému dalšímu slovu i ke všem ostatním; vzájemně se podmiňují. Obě desky se vzájemně vysvětlují; vytvářejí organickou jednotu.

Mnoho lidí považuje Desatero za nemoderní, zastaralé, svazující, omezující a zakazující. Opak je však pravdou. Je to deset ukazatelů k životu ve svobodě, v pravém člověčenství. Pomáhá uchovat svědomí citlivé, pomáhá zorientovat se v každé situaci, jak a co je správné.

Zastavím se nyní u jednotlivých přikázání, pokusím se vysvětlit jejich obsah, co je jimi myšleno a k čemu nás nabádají.

1. V jednoho Boha věřit budeš

Mezi námi dosud žijí různé modly. Člověk je tvor náboženský, jestliže Boha nezná či neuzná, pak si na jeho místo staví jiné bohy - hvězdy sportu, filmu, popmusic. I dnes se uctívá „zlaté tele“, peníze, mamon. Žije mezi námi bohyně Venuše a její kult rozkoší jako jediný smysl a cíl života. Žije mezi námi Fortuna, bohyně sázkařů. Proto platí příkaz : „Nebudeš mít jiného boha kromě mne“! Jakým otrokem modly je lakomec. Jakým otrokem je sukničkář. Jaká pouta se lámou tam, kde člověk pochopí osvobodivý smysl tohoto příkazu.

2. Nevezmeš jména Božího nadarmo

Úcta k Božímu jménu vyjadřuje uctivý postoj, jaký se sluší mít k tajemství samého Boha a k celé posvátné skutečnosti, kterou vyvolává. Proti tomuto přikázání hřeší ten, kdo bezmyšlenkovitě bere boží jméno nadarmo, kdo kleje, křivě přísahá, slibuje ve jménu Boha.

3. Pomni, abys den sváteční světil

Pamatujte na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat – ale sedmý den je den odpočínutí Hospodina (Ex 20, 8-9). Ustanovení dne páně přispívá k tomu, aby byla všem dána možnost mít také dostatek klidu a volného času k životu rodinnému, kulturnímu, společenskému a náboženskému. Neděle je vhodná doba pro zamyšlení, mlčení, studiu a rozjímání prospívající růstu vnitřního a křesťanského života.

4. Cti otce svého i matku svou...

Nedospělé děti zavazuje čtvrté přikázání, aby své rodiče ctily, milovaly, poslouchaly a aby jim podle svých sil pomáhaly. Dospělé děti už nejsou povinny rodiče poslouchat, zato se mají o to víc rodičům věnovat a s láskou jim dosloužit. Toto přikázání je nejen pro děti – je i pro rodiče. Aby děti mohly rodiče ctít, musí být úcty hodní. Aby je mohly

milovat, musí být lásky hodní. Aby je mohly poslouchat, musejí rodiče umět poroučet a zachovávat si autoritu. Kde děti rodiče nemilují a neposlouchají, tam to není vina dětí.

5. *Nezabiješ*

Lidský život je posvátný, protože již od počátku zahrnuje stvořitelenskou činnost Boha. Nikdo za žádných okolností si nemůže osobovat právo přímo zničit nevinnou lidskou bytost.

Vražda – páté přikázání zakazuje jako těžce hříšné, úmyslné zabití.

Potrat – lidský život musí být absolutně respektován a chráněn již od okamžiku početí.

Přímý potrat závažně odporuje mravnímu zákonu.

Eutanazie – přímá eutanazie spočívá v ukončení života osob postižených, nemocných nebo už blízkých smrti – je mravně nepřijatelná.

Sebevražda – každý je odpovědný za svůj život před Bohem, který mu jej dal. Je to urážka lásky k bližnímu, protože nespravedlivě láme svazky solidarity s rodinným společenstvím, s národní a lidskou společností, vůči nimž máme závazky.

6. *Nesesmilníš*

Základním smyslem šestého přikázání je ochrana manželství před rozvratem, který má kořen v osobní neukázněnosti. Šesté přikázání hlásá člověku, že je možné vytvořit si na celý život trvalé manželství, že jde stavět vzájemný vztah muže a ženy nejen na romantické zamilovanosti a citu, ale i na spolehnutí, důvěře, věrnosti, na partnerství v dobrém i zlém. Manželská věrnost je též naplnění soužití láskou, kterou živí i projevy něhy, erotiky a vzájemného sexuálního odevzdání. Netýká se pouze manželského života, ale i předmanželského.

7. *Nepokradeš*

Základem poctivosti křesťana i občana je správný postoj k majetku. Sedmé přikázání porušuje ten, kdo krade nebo loupí, kdo někoho ošidí, kdo něco najde a nechá si to, kdo něco cizího poškodí. Ten, kdo takto získá na majetku, ztratí na klidné mysli a sebeúctě.

8. *Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému*

Proti osmému přikázání hřeší ten, kdo na někoho křivě svědčí nebo žaluje, kdo někoho pomlouvá, kdo lže řečí či přetvářkou. Toto přikázání chrání samo lidské soužití a společenství. Kde člověk člověku nemůže důvěřovat, kde řeč je prostředek na zamlčení

pravdy a ošálení druhého, tam začíná zákon džungle a právo silnějšího, tam právo horšího vítězí.

9. Nepožádáš manželky bližního svého

Deváté přikázání je zostřením všeobecného zákazu cizoložství. Zakazuje ohrozit cizí manželství, varuje před nezřízenou touhou, tělesnou žádostivostí. Týká se čistoty manželského života v rámci věrnosti.

10. Aniž požádáš statku jeho

Desáté přikázání zdvojuje a doplňuje deváté, které se týká žádostivosti. Zakazuje nenasytlost a touhu nemravněji přivlastnit pozemské statky, zakazuje nezřízenou žádostivost, vzniklou z bezuzdné záliby v bohatství a s ním spojené moci. Zakazuje touhu spáchat nespravedlnost, kterou by byl poškozen pozemský majetek bližního, odsuzuje závist.

Okruh desatera božích přikázání se tak uzavírá. V desátém jsme zas na prahu prvního. Komu se modlou stávají věci, majetek, tam už není místa pro hlubší smysl života, pro lidské a mravní ideály, pro které by stálo žít. Kdo se nechá vláčet životem svými žádostmi, stává se štvancem, otrokem model. Desatero je tedy v náboženské výchově interpretováno a vyučováno tak, aby se stalo základem pro chování a jednání každého křesťana.

2.2 Historické osobnosti náboženské výchovy

Z celé řady osobností náboženské výchovy jsem vybral osobnosti dvě. Jsou to, nám v celku dobře známý, **Jan Ámos Komenský** a u nás ne příliš známý, **Jan Bosko**. V mé práci se nechci a nemohu věnovat podrobně jejich jednotlivým dílům, nýbrž z jejich díla představit výtah toho hlavního, jejich myšlení a konání.

Jan Bosko, Janem Pavlem II. prohlášen za Otce a Učitele mládeže celého světa, se narodil 16.8.1815 v Becchii v Itálii. Vyrůstal ve velmi chudé rodině. Chodit do školy a později studovat mohl jen díky dobrotě druhých lidí. Od roku 1831 studuje na

gymnasiu v Chieri. V roce 1835 vstupuje do semináře a v roce 1841 je vysvěcen na kněze. Při svém působení v Turíně se začal věnovat zejména mládeži. Postupně se kolem Dona Boska shromáždilo větší množství chlapců, kterým se začal věnovat systematicky. Zřídil útulek pro mladé učně, přijímal nezaměstnané chlapce a všestranně se o ně staral. Postupně zřizoval dílny, středoškolské vyučování, internát, večerní školy, dětské domovy, střediska mládeže, dělnická sdružení. Řešil problémy analfabetismu, nezaměstnanosti, volného času, problémy opuštěné dospívající a pracující mládeže. V roce 1859 se svými společníky založil kongregaci sv. Františka Salezlého (salesiáni) s cílem rozšíření činnosti nejen v Itálii, ale postupně i v Evropě a Jižní Americe. Don Bosko zemřel 31.1.1888.

Hlavním přínosem díla Dona Boska je zavedení tzv. preventivního systému do výchovy. Vychovatel zde vystupuje spíše jako starší bratr, přítel, milující otec. Vychovávaní se podřizují řádu ne ze strachu, nýbrž proto, že vědí, že je vychovatel má rád. Pro tuto lásku jsou pak ochotni dát se vést. Základem jeho výchovného systému je dialog mezi vychovávaným a vychovatelem, otevřená výměna názorů, často živá, ale vždy vzájemně se respektující. Odmítá tvrzení, že vychovatel má vždy pravdu. Don Bosko nevychoval jen druhé, ale nechal se jimi sám vychovávat. Miloval a každého měl v úctě, důvěřoval hochům a byl jim oddán, měl pochopení pro povahové odlišnosti, pro slabost vůle, plně respektoval jejich osobnost.

Ostatní vychovatelé té doby požadovali laskavost vůči hochům, ale nedovolovali zvyšovat hlas, natož hlučné veselí, vyžadovali ticho, ústraní, aby hoch nezdivočel. Výchova Dona Boska byla jiná, znal hodnotu hlučné veselosti, uvolnění nahromaděné energie mláďí: „*Vychovatel se má podílet na veselosti chovanců, musí ji probouzet, žít, usilovat, aby byla spontánní*“.

Don Bosko si zvolil preventivní výchovu jako konkrétní způsob výchovy, která má na zřeteli dobro společnosti i církve. V souvislosti s těmito dvěma okruhy zájmu si vytyčil i dva přesné cíle. První se týkal přísného duchovního pořádku : učít pravdu, věčné pravdy v oblasti víry a morálky, aby tak mladému člověku pomohl spasit duši a stát se svatým. Druhý se však zabíral výlučně občanským životem : poskytnout lidské formování a odborné vzdělání, aby mladí mohli vstoupit do společnosti. Cílem „jeho“ výchovy je tedy formovat člověka, který by byl zároveň dobrým křesťanem i statečným občanem.

Don Bosko tedy obracel pozornost spíše na oblast prevence, než na oblast napomínání, především na výchovu, ne na převýchovu. Preventivní systém je neodmyslitelnou součástí osoby dona Boska, úspěšnou metodou, kterou ověřil svým životem.

Vlastním poselstvím výchovného systému Dona Boska je v podstatě jeho hluboká láska k mladým lidem. Vyzývá nás, abychom na mladé lidi nehleděli zvysoka a žili mezi nimi, abychom pozorovali způsob jejich bytí, abychom je respektovali a přijímali jako Boží děti, abychom si na ně našli čas, abychom poznali jejich pocity a touhy. Podle Dona Boska vychovávat, neznamená najít způsob, jak si vydělávat na živobytí. Výchova je posláním. Je to záležitost lásky. Kdo nemiluje mládež dostatečně, nemůže jí napomáhat růst, aby se stali zralými lidmi.

Význam díla Dona Boska vidím v přínosu nových prvků do výchovy a zejména v tom, že dokázal teoretické zásady náboženské výchovy přenést do praktického života. Jím založené dílo pokračuje i dnes, kdy řád salesiánů dále působí ve výchově mládeže podle nauky a odkazu Dona Boska.

Jan Ámos Komenský se narodil 28. března 1592, (podle některých pramenů) na jihovýchodní Moravě. Po studiích na bratrské škole v Přerově, krátce studoval na německých školách, a to na akademii v Herbornu a na univerzitě v Heidelbergu. Od roku 1614 se stal správcem školy a od roku 1616 duchovním v Přerově, v letech 1618 – 1621 ve Fulneku. Po Bílé hoře se od roku 1621 musel skrývat před pronásledováním protireformace u svých šlechtických přátel. Roku 1628 byl nucen natrvalo odejít z vlasti. Působil nejprve v polském městě Lešno, kde zdokonaloval bratrské školství a kde žil do roku 1656 s přestávkami, vyplněnými pobytem v Anglii, Švédsku a Blatném Potoce v Uhrách. Po vypálení Lešna pobýval v Amsterdamu.

Komenský je považován za českého pedagoga, teologa, filozofa, sociálního a náboženského myslitele a spisovatele, teoretika jazykového vzdělání, je autorem významných pedagogických prací.

V současné době je v naší společnosti, bohužel, Komenského dílo představováno a prezentováno jen z části, jakoby vytrženo z celého kontextu. Popularizována jsou především pedagogická díla jako : Informatorium školy mateřské, Brána jazyků otevřena, Škola na jevišti, Svět v obrazech a zejména Velká didaktika (podle Komenského „umění, jak dobře učit“).

Je však třeba konstatovat, že Komenský zamýšlel svou pedagogiku jako cestu k obnovení člověka a nastolení Božího království na zemi, a je obtížné, ne-li nemožné, odtrhnout jeho pedagogiku od tohoto, pro něj primárního záměru. Z didaktiky by potom

zůstal bezúčelný nástroj, což by odporovalo vlastnímu duchu Komenského díla jako celku.

Cíle výchovy, a tedy i konečné cíle didaktiky, lze pokládat za dílčí cíle Komenského díla vůbec. Základním principem Komenského filozofie je touha otevřít všem lidem obzor poznání, aby byli tímto poznáním přivedeni k odpovědím na otázky, odkud pocházejí, kam směřují a zejména proč přebývají ve světě. „...nejvznešenější dílo **Boží, Člověk**, vystavený do světa z nejušlechtilejších důvodů, zapomněl na cennější složku sebe sama a ničemu se nevěnuje méně než tomu, kvůli čemu sem byl vyslán“. Cílem lidského života je tedy nalezení odpovědi na otázku po smyslu. Člověk, který tuto odpověď nalezne, potom odvrhne všechno ostatní, aby se věnoval pouze věcem důležitým pro spásu sebe sama. V tomto je Komenský výrazně křesťanský a noetický cíl se plně překrývá s cílem etickým. Jako je cílem poznání nalézt odpověď na otázku po člověku, světě a Bohu, je cílem etiky ukázat na vznešenost a dobro plynoucí z tohoto poznání. Poznáme-li správně sebe sama, svět i Boha, nakolik je možno jej poznat, poznáme také účel tohoto světa i člověka v něm a poznáme, co je pro člověka dobré.

Každý člověk, jako osoba, je stvořen k obrazu a podobě Boží a stojí před úkolem, stávat se podobným Bohu a tím těšit svého Stvořitele. „Jestliže se nějaký člověk stává nepodoben Bohu (tj. neumí a nedovede svého Tvůrce těšit, tvorům vládnout a sebe sama řídit), v tom případě se odchyluje od Stvořitelova záměru a místo slávy Boží vzniká hanba“.

Jednotlivec je důležitým a neopomenutelným východiskem Komenského pedagogiky. Chápe člověka jako nejkomplexnější bytost univerza, jako tvora, který „má v sobě přirozenost všech ostatních stvořených věcí“. Cíle výchovy jsou tedy primárně zaměřeny k člověku v jeho potenciální dokonalosti. Pro Komenského je základním kamenem rozvoje člověka vzdělání. „Už od samého počátku si důmyslní lidé pokládali za čest, že slávou vševědoucnosti přistupují blíže k Bohu, nejsou-li (pokud možno) v ničem nevědomí. Ne, že by tato touha pocházela z chorobné zvědavosti, ale pochází přímo od tvůrce přírody, Boha“. Je-li tedy vzdělání silou, přibližující člověka k Bohu, potom je třeba každého jednotlivce rozvíjet tak, aby „nikdo nežil jako nemá tvář, nýbrž podle příkazu rozumu, jehož světlem je obdařen každý“.

Cílem výchovy ve vztahu k jednotlivci je tedy maximální rozvinutí všech jeho schopností, zejména pak racionality, vzděláním, které činí člověka člověkem. „Pokud jde o člověka, poněvadž jsou jeho srdci vrozeny tak mocné touhy po dokonalosti, nesmíme si přát, aby v některém člověku byly nadarmo, leč bychom chtěli vědomě ničit v sobě dílo

Boží a závidět člověku štěstí. Spíše jsme povinni přispívat každému člověku k úplnosti jeho dobra“.

Protože z povolání k dokonalosti neexistují v rámci lidské přirozenosti výjimky, je tedy toto povolání univerzálně platným povoláním **všech** lidí. Veškeré poklesky a pády lidstva, a tedy i pád původní, mají svou příčinu ve slepotě mysli. Lidé, podle Komenského, činí různé poklesky právě a jen proto, že „neznají ani své cíle, ani cíle věcí, ani prostředky, jak jich dosáhnout, ani náležité způsoby, jak jich užívat...“.

Za zmínku též stojí Komenského úvaha o katechezi (specifický způsob zprostředkování daru víry). Katecheze je určena těm, kdo již přistoupili ke křesťanské víře, je tedy jakýmsi vedením ve víře, uvedením do náboženství. „Účelem katecheze je naučit křesťanské nováčky věřit, činit a doufat v to, co učil, přikázal a zaslíbil Kristus, to znamená učit je víře, lásce a naději. Komenský odmítal vyučování náboženství prostřednictvím katechizmů, nýbrž navrhoval výuku přímo z Písma, neboť „o mnoho bezpečněji se pije z pramenů“. Zbožnost považuje Komenský za naučitelnou, a proto se stává součástí komplexu vševýchovy. Výchova ke zbožnosti, výuka a vedení ve víře tvoří nedílnou součást Komenského myšlení a souvisí zejména s otázkou správného vztahu jednotlivce k Bohu, neboli správného určení posledního cíle člověka.

Komenského pedagogika je pedagogikou náboženskou. Její motivy, východiska, cíle i prostředky svědčí o teologickém charakteru Komenského uvažování. Filozofii chápe jako nástroj k poznání světa i morálních kategorií, nicméně zůstává pro něj „pouze“ užitečným nástrojem. Pojetí Komenského pedagogiky vede k univerzálnímu, teologicky zdůvodněnému cíli celého lidstva, který je však v současném sekularizovaném světě těžko přijatelný, zvláště bereme-li v úvahu jeho univerzální charakter. Celá řada myšlenek Komenského o výchově, filozofii, politice se stala v průběhu let ustálenými principy pedagogiky, vyjadřujícími touhu lidského srdce po míru, lásce, vzdělanosti, užitečnému bohatství a spáse. Jsme však ochotni a schopni naslouchat renesančnímu velkolepému duchu?

2.3 Současná náboženská výchova obecně

Pod pojmem současná náboženská výchova se skrývá celý souhrn různých činností. Je to nekončící proces výchovy v rodinách, školách, různých organizacích, stojících na křesťanských základech, ale zejména je to předávání víry životním příkladem.

Náboženská výchova pomáhá při hledání odpovědi na otázky po smyslu života. V širším smyslu se náboženská výchova orientuje na obecné lidské jevy : důvěra, vděčnost, odpuštění, radost, štěstí, pokora, ochota nezištně pomáhat. V užším slova smyslu náboženská výchova v sobě zahrnuje předávání (zprostředkování) lidských zkušeností s Bohem, zprostředkování evangelia - radostné zprávy, dobré zvěsti o Bohu. Má motivovat k rozhodnutí se pro víru a k zodpovědnému jednání ve společnosti s horizontem křesťanských mravních ideálů. Má člověka připravovat a vést ke konečnému cíli - aby mohl jednou stanout před Boží tváří a k věčnému životu.

2.4 Současná náboženská výchova v rodině

Dříve, než se rozepíši o výchově v křesťanských rodinách, zmíním se o společenské atmosféře, ve které se dnešní křesťanská (tradiční) rodina nachází.

Musím konstatovat, že současné kulturní prostředí není k rodině přátelské. S určitou lehkovážností a povrchností jsou navrhovány údajné „alternativy“ k rodině, která je označována za tradiční. Styl života, pro nějž je převážně typický individualismus a sobecká obrana vlastní seberealizace, je velmi často kromě celé série ekonomických, společenských, kulturních a politických faktorů posilován i sdělovacími prostředky. Ty mají tendenci upřednostňovat spíše modely, které z rodinného života vybočují, než na ty, které ho budují a prožívají v normalitě, obětavosti a věrnosti. Je snazší dělat reklamu skandálům, než zarazit destruktivní vzory; stavět na odiv násilí a sex, než stavět se proti jejich smutným důsledkům, jakými jsou růst rozvodů, manželské nevěry, volná láska, nesezdaná soužití. Prosazují se modely soužití, které mají jen velmi málo společného s nasazením pro výchovu a formaci nových generací. Procesy, které vedou k nezávislosti ve vlastním rozhodování a schvalují nejkřehčí formy svazku, oslabují rodinu v jejích dimenzích, základní struktuře a v perspektivě její stability a trvání.

Za tohoto stavu společnosti se nabízí otázka, zda tradiční rodina, která zde funguje po celá staletí a tisíciletí, není již překonána, zda je správné lpět na její formě. Dle mého názoru to správné je. Právě křesťanské rodiny se snaží svým životem a svojí výchovou o naplnění její funkce. I přes hluboké historické změny zůstává tradiční rodina nejkompexnější a nejbohatší školou lidství, ve které se prožívá zkušenost nezištné lásky, věrnosti, vzájemné úcty a obrany života. Její osobitý úkol je střežit a předávat

prostřednictvím výchovy dětí ctnosti a hodnoty takovým způsobem, aby povzbudila a prohloubila dobro jednotlivých členů. Rodiče, protože předali život dětem, mají velice závažnou povinnost vychovávat své potomky. Jsou proto považováni za první a hlavní vychovatele. Je tady na rodičích, aby vytvářeli v rodině ovzduší lásky a úcty k Bohu a k lidem.

Pokusím se shrnout určitá pravidla či principy výchovy v křesťanských rodinách :

- dítě musí cítit lásku rodičů, bez rodičovské lásky je veškeré vychovatelské úsilí marné,
- umožnit dětem, aby se od mládí učili žít samostatně, aby se naučili poslouchat sebe a poručit sobě, ne vždy bude mít rodiče za zády,
- nezesměšňovat nezralé nápady dětí, ale vysvětlovat a vést k přemýšlení, chválit každý dobrý nápad,
- dovolovat vše, co dovolit lze, pak budou děti věřit, že případný zákaz je oprávněný,
- pomáhat rozvíjet dobré vlohy, které do dětí vložil Stvořitel i tenkrát, když to neodpovídá představě rodičů,
- nezmeškat dobu od 4-6 let, kdy je duše dítěte chtivá poznávání, kdy si dítě vytváří chápání dobra a zla a zároveň vztah k Bohu,
- děti se mají naučit od rodičů znát modlitby, když se společně modlí, znát a chápat desatero, když vidí příklad rodičů, jak je zachovávají,
- nedělat z dítěte „nej“ ve všem, chtít, aby bylo normální, takové, na co má a na co stačí,
- vyvarovat se panovačného, uplatňování autority, ze slabých dětí udělá lidi ušlápnuté a zakřiknuté, z opačných povah agresivní a vzpurné,
- nepřipravovat se o pevný základ, na němž vyrůstá poslušnost - o rodičovskou autoritu založenou na lásce, která dětem důvěřuje a dává jim tak potřebnou svobodu - svobodu i k udělení chyby a poučení se z ní.

Přijetí, láska, ocenění, mnohostranná a vzájemná pomoc – hmotná, citová, výchovná, duchovní – pro každé dítě, které přichází na tento svět, musí být stále nezbytným poznávacím znamením v křesťanských rodinách. Ovšem i při sebesvědomitější výchově může dojít a dochází k různým, většinou přechodným, krizím a nezdarům, protože na

děti působí kromě rodiny ještě mnoho faktorů, které často negativně narušují rodinnou výchovu. Jedná se zejména o školská zařízení, masmédiá, kamarádi, ulice.

2.5 Současná náboženská výchova ve škole

K této problematice nejprve několik poznámek o zřizovacích a technických záležitostech výuky náboženství ve školách.

Od 1.1.2005 se výuka náboženství ve školách řídí školským zákonem č.561/2004 Sb. a zákonem o pedagogických pracovnících č.563/2004 Sb. Pokud se z celé školy přihlásí nejméně sedm žáků, je podle nového školského zákona náboženství vedeno jako nepovinný předmět. Vyučující nepovinného předmětu (laik či kněz) má se školou uzavřen pracovně právní vztah. Vyučující musí mít pověření církve a musí splňovat kvalifikační předpoklady ve smyslu zákona o pedagogických pracovnících. Partnerem pro vyjednávání se školou je duchovní správce.

Pro vyučování náboženství ve školách pedagogem katolické církve jsou pro jednotlivé třídy základních škol vypracovány učebnice, pracovní sešity a další pomůcky, které jsou schvalovány Českou biskupskou konferencí. Tyto učebnice a pomůcky jsou vydávány např.:

Jiří Brauner - Kartuziánské nakladatelství a vydavatelství, Brno

Malice cyrilometodějská s.r.o. , Olomouc

Portál - katolické nakladatelství, Praha aj.

Důležitým orgánem pro výuku náboženství ve školách je Česká biskupská konference. Ta se ve své organizační struktuře dělí na sekce, které se specializují na určité oblasti. Jednou ze sekcí je sekce katechetická. Katechetická sekce je stálým orgánem biskupa - předsedy komise pro katolickou výchovu. Hlavními úkoly katechetické sekce jsou :

- sloužit potřebám katechizace, které se týkají všech diecézí na území ČR. Stará se o publikace celonárodního významu, pořádá celonárodní kongresy, obstarává kontakt s hromadnými sdělovacími prostředky.

- Šíření aktuálních informací, katechetických projektů, zajišťování komunikace mezi diecézními katechetickými středisky, koordinace katechetické činnosti v ČR.
- Spolupráce s katechetickými úřady v jiných zemích, účast na mezinárodních katechetických projektech.

Komise pro katolickou výchovu České biskupské konference sleduje růst křesťanské nauky a usiluje o vhodnou aplikaci této nauky do pedagogických a formačních programů v rámci univerzitního teologického studia, středního a základního školství. Zajišťuje návrhy na vzdělávání pracovníků církve (kněží, trvalých jáhnů, pastoračních asistentů, učitelů náboženské výchovy). Komise je informačním, pomocným a odborným nástrojem pro biskupy v jejich zodpovědném, učitelském úřadě a zajišťuje potřebnou koordinaci s příslušnými institucemi při papežské kurii.

Pracuje ve třech subkomisích, v současné době vedených :

- Vysokoškolská subkomise - Mons. ThDr. Dominik Duka, OP.
- Subkomise regionálního školství - Mons. František Lobkovic, O. Praem.
- Katechetická subkomise - Mons. Karel Herbst, SBD

V tomto oddíle se spíše než na technické záležitosti a obsahovou stránku výuky náboženství zaměřím na osobnost pedagoga.

Dokument *Katolická škola* zdůrazňuje : Pedagog je nejvýznamnějším činitelem, který vtiskuje katolické škole její specifický ráz - a to svou činností a svým svědectvím. To platí o školách nejen katolických.

Kantor. Učitel. Bratr. Přítel. Průvodce. Umělec. Umění poznat skutečnou situaci. Tu vlastní i tu svěřeného žáka. Umění přijmout. Sebe. Žáka. Takového, jaký jsem. Takového, jaký je on. Neboť takového nás oba přijímá Bůh. Umění vcítit se do skutečnosti prožívané mladým člověkem s chápajícím porozuměním. Umění vést s laskavou trpělivostí, pevnou rukou. Umění důvěry, která se raději nechá mnohokrát zklamat, než aby jednou ublížila. Umění náročnosti, která necouvá ani před vlastními sklony k prostřednosti, průměrnosti a varuje svým příkladem mladého člověka před

hledáním pohodlnější, lehčí a snadnější cesty. Umění být pravdivým a pokorným před Bohem, sebou samým i před svěřeným mladým člověkem.

Umění přiznat své vlastní chyby a omyly. To autoritu nesníží. Právě naopak. Ale také umění nemýlit se soustavně a pořád, nestavět své působení pouze z cihel omylů a chyb.

Umění být suverénem. Umění být služebníkem. Přistupovat k žákům s vědomím, že sloužím já jim - nikoli oni mně, že já jsem pro ně - nikoli oni pro mne.

Věřit, že víc naučím příkladem svého osobního života, svých postojů a vztahů, hodnotami, kterým dávám přednost a které mě těší, než množstvím vlastních slov a věčným mentorováním.

Umění projevit úctu. Úctu Bohu. Úctu člověku. Každému. Nadřazenému, sobě rovnému i podřazenému. Zaměstnanci školy, žákovi a také sobě. Ale nejen sobě.

Co chci pro sebe, nabízet i jiným. Samozřejmě - nikdy ne morálně nepřijatelné skutečnosti. Víc milovat studenty než to, čemu je učím. Ale tím, co učím, být zcela nadchnut, prostoupen, nasycen. Umění více dávat, než očekávat. Věřit, že mým nejtrvalejším vlastnictvím je všechno to, čeho jsem se zřekl ve prospěch dětí a mládeže. Věřit, že mým největším bohatstvím je láska, kterou dávám - nikoli ta, kterou vyžadují. A věřit, že to stojí za to. Neboť úroky připisuje na můj účet sám Bůh.

I právo na neomylnost, neomylnost úsudku i rozhodnutí, přenechat pouze Bohu. Nevyžadovat ani neočekávat uznání od těch, pro které pracuji, obětuji se, daruji se, zcela se vydávám - ne, nic pro sebe nechtít, abych už svou odměnu nedostal tady na zemi. Sám přátelské uznání, úctu, lásku projevovat všemi možnými eticky hodnotnými, mravně přijatelnými způsoby. Nestydět se za to. Umění nebýt sám středem svého vlastního zájmu. Postavit tam ty, pro které zde jsem. Umění přijmout kantořinu jako povolání, uskutečňovat jako poslání, nepracovat jen jako v zaměstnání. Umění nejen mluvit, ale také naslouchat. Věřit, že nasloucháním naučím někdy mnohem více. I nasloucháním těm, které mám vést. Vždyť já nevedu. Vede Bůh. Je to vzájemné obohacování. Výměna.

Umění nesnažit se získat srdce mladého člověka pro sebe, ale pro krásu života, pravdu, lásku, pro Boha.

Umění vzít na sebe i riziko odmítnutí kolegy nebo kolegů, pozorují-li a upozorním na nízkou odbornou, morální či pedagogickou způsobilost ve výkonu kantorského povolání. Nebát se kritizovat a být kritizován. Může to při oboustranně upřímném úmyslu vést ke zlepšení práce. Jen o té upřímnosti ani na chvíli nezapochybovat.

Umění nepěstovat kabinetní politiku, ale tvořit dobrou partu. Umění nechat se vést ušlechtilými motivy i k tomu, kdy promluvit otevřeně, i k tomu, kdy raději mlčet.

Umění neurážet se, ale odpouštět. Nenechat se unést hněvem. Nerozčilovat se. Nevidět svět a školu jen černě nebo černobíle. Vidět barevně.

Vnímat i krásné stránky života. Svého i svých bližních - kolegů i žáků i všech ostatních kolem. Nepovýšit svůj názor na absolutní pravdu. Věřit, že i ti druzí to také myslí dobře, i když mé názory nesdílejí. Nedomnívat se, že já jediný myslím a dělám všechno dobře. Umění přiznat, že druzí jsou lepší než já. A těšit se z toho. A učit se od nich. Umění neulpívat na povrchu jevů, nedávat přednost zdánlivému - vnějšímu, před skutečným vnitřním. Bez ohledu na to, co je hezčí, přijatelnější, příjemnější.

Umění pronikat do hloubky. V sobě, ve vědě, ve vztazích, v lidech. Nejen poznat, ale také přiznat. Sám sobě, i o sobě, i o jiných.

A nakonec - umění pokusit se tyto zdánlivě si odporující vlastnosti v sobě spojit. Že to nejde? To je pravda. Ale již samotnou snahou, opíraje se o ZDROJ PRAVDY A LÁSKY přesahující člověka, dokážeme mnoho.

Ne my - **On** v nás. A skrze nás.

Zkusme si nyní představit nejen náboženskou, ale celou školní výuku a výchovu vedenou pedagogy s podobným přístupem k žákům.

2.6 Současná náboženská výchova v ostatních organizacích

V současnosti působí ve výchovném procesu nepřehledné množství různých organizací na křesťanských základech. Jedná se zejména o organizace výchovné, zájmové, sportovní i charitativní jako jsou např. :

Salesiáni Dona Bosca (dále podrobněji popsáno).

Orel - sjednocuje katolické a křesťanské spolky a organizace zabývající se rozvojem sportu, tělovýchovy a kulturních a sociálně výchovných aktivit.

Junák - česká skautská organizace, chce vychovávat zdatné, všestranně rozvinuté a vnímavé lidi s úctou k tradičním hodnotám a mravním zásadám.

Armáda spásy (dále podrobněji popsáno).

YMKA - je součástí celosvětové křesťanské organizace pro děti a mládež a podporuje i vytváří aktivity a programy naplňující volný čas dětí a mládeže.

Česká katolická charita - organizace působící nejen v oblasti pomoci potřebným, ale i ve výchově a dalších oblastech.

Vybral jsem z těchto organizací dvě a představuji podrobněji jejich práci.

Armáda spásy

Misijní prohlášení

Armáda spásy jako mezinárodní organizace je součástí všeobecné křesťanské církve. Její poselství je založeno na Bibli. Její služba je motivována láskou k Bohu. Jejím posláním je kázat evangelium, dobrou zprávu o Ježíši Kristu, a v jeho jménu naplňovat lidské potřeby bez jakékoliv diskriminace.

Sbory a komunitní centra

Armáda spásy je součástí křesťanské církve. Její sbory vyvíjí aktivity, jako bohoslužebná shromáždění a biblické kroužky. Sbory v obvodu své působnosti zřizují a provozují komunitní centra, která fungují především v obytných částech měst, nabízejí prostory, kam může od pondělí do pátku přijít kdokoliv, kdo hledá sociální pomoc, společenství v osamělosti či místo pro setkání s druhými lidmi. Cílem komunikačních center je poskytovat základní sociální služby, zprostředkovávat sociálně-právní poradenství, zvyšovat kvalitu života marginalizovaných skupin obyvatelstva, překonávat sociální, společenské, kulturní a etnické bariéry, rozpoznávat oběti násilí. Programy jednotlivých komunitních center se liší podle potřeb dané lokality a slouží hlavně následujícím skupinám :

Děti a mládež – cíle

Podpora při vzdělávání a rozvoji osobnosti, prevence kriminality a drogového ohrožení.

Služby :

Individuální i kolektivní péče při doučování, bezplatné rozšíření výuky pro sociálně znevýhodněné (anglický jazyk, práce s PC apod.), možnost využívání volného času pod vedením pověřeného pracovníka komunitního centra (v klubovně i venku), rozvoj osobnosti, sebeuplatnění a dovedností dětí (ruční práce, řemeslné práce, sport, hry), individuální rozhovory, pořádání dětských letních táborů.

Senioři – cíle

Zlepšování životních podmínek sociálně slabých seniorů a na to navazující aktivizační a vzdělávací programy.

Služby :

Nabídka dotovaných obědů, aktivizačních programů (klub seniorů, prostor pro neformální setkávání, pěvecký sbor, ruční práce, výlety), organizace kulturních a vzdělávacích akcí, praní a žehlení prádla.

Matky s dětmi – cíle

Poskytování rodičům na mateřské dovolené vhodné prostředí nápomocné k výchově, vzdělávání a rozvoji osobnosti dětí, obnova přerušovaných sociálních a komunikačních vazeb dospělých, vyplývajících ze změny jejich sociálního a společenského postavení.

Služby :

Pravidelné setkávání, vytváření podmínek pro navazování sociálních kontaktů.

Bezdomovci – cíle

Poskytování a zprostředkování základních sociálních služeb.

Služby :

možnost využít základního stravování, hygieny, ošacení, a zprostředkování návazných sociálních služeb, individuální pohovory.

Etnické menšiny – cíle

Integrace etnických menšin do majoritní společnosti.

Služby :

Pro občany rómské národnosti se připravují specifické programy podle jejich potřeb, vzdělávací a doučovací programy, výuky základních životních návyků (hygieny, stravování, hospodaření apod.), individuální pohovory.

Osoby vracející se z výkonu trestu – cíle

Během výkonu trestu připravit odsouzené na návrat do společnosti.

Služby :

Osobní návštěvy ve věznicích, korespondenční styk, spolupráce při resocializaci opuštěných, navazování kontaktu s rodinou odsouzených, spolupráce s PMS.

Pro ještě podrobnější seznámení s činností Armády spásy jsem vybral jedno konkrétní centrum s údaji o jeho činnosti.

Sbor a komunitní centrum v Ostravě Porubě - výroční zpráva 2004.

Kontaktní osoba : kpt. Josef Knoflíček

Adresa : M.Majerové 1733, 708 00

Ostrava-Poruba

Tel. : 596 967 906

E - mail : sbor_ostrava@armadaspasy.cz

Charakteristika projektu

Komunitní centrum a sbor se nachází v panelové zástavbě v objektu bývalé mateřské školy. Komunitní centrum nabízelo své služby ve všedních dnech. Jeho součástí byla kuchyň s jídelnou, kde se připravovalo 100-120 obědů pro seniory a sociálně slabé občany z místní komunity. V kontaktním centru fungoval klub pro maminky s dětmi, klub pro seniory, tvořivý klub pro děti. Probíhala výuka angličtiny a sociální poradenství. Nabízely se starší oděvy. Pracovníci kontaktního centra navštěvovali s duchovním programem azylový dům pro seniory a podíleli se na programech ve vazební věznici v Ostravě a ve vězení v Ostravě Heřmanicích. Členové sboru navštěvovali jednou týdně nádraží a jiná riziková místa, kde vyhledávali lidi bez domova, nabízeli jídlo, kávu, čaj a hovořili s nimi o jejich problémech. Následovalo pozvání k setkání v azylovém domě pro muže, které je zaměřeno na budování vztahů, hlásání evangelia a vyučování křesťanských hodnot. Každou neděli probíhala bohoslužba, duchovní program pro mládež a program pro děti (nedělní škola). Organizován byl dětský tábor ve spolupráci s dětskou misí.

Přehled poskytovaných služeb a statistický výkaz za rok 2004 :

Stravování	17 537
Program pro seniory	580
Program pro maminky s dětmi	1 705
Program pro děti	403
Program pro mládež	56
Biblické vyučování	743

Bohoslužby	1544
Program pro ženy	58
Poradenství a sociální pomoc	108
Návštěvy vězňů	88
Návštěvy doma	16
Kurz angličtiny	80

Celkové náklady za rok 2004 činily - 4 774 565 Kč.

Prispěvatelé :

Mezinárodní Armáda spásy	2 404 285 Kč
MPSV	652 000 Kč
Moravskoslezský kraj	336 000 Kč
Magistrát města Ostravy	30 000 Kč

„Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou“. (Matouš 25,35-36)

Lépe snad nelze vystihnout činnost Armády spásy.

Kongregace svatého Františka Saleského (Salesiáni)

Společnost sv. Františka Saleského je kongregací v katolické církvi, zakladatelem byl Jan Bosko (1815-1888). Kongregace se věnuje výchově mládeže. Pro tento účel provozuje řadu středisek mládeže a dalších různých aktivit. Generální představený sídlí v Římě. Salesiáni pracují ve většině zemí světa. Působí zejména v oblasti sociální, náboženské, kulturní, pedagogické a materiální pomoci mládeži.

Ideové principy salesiánských středisek mládeže – salesiánská střediska mládeže nabízí širokému spektru (především) mladých lidí výchovu, která vychází z pozitivních hodnot společnosti a kultury, ve které mladí lidé žijí, a pomáhá jim osvojit si tyto hodnoty v rámci volnočasových aktivit. Uskutečňuje evangelizaci mezi mladými lidmi zejména svědectvím vychovatelů a nabízí doprovázení ve víře.

Otevřenost – velkému spektru mladých lidí bez ohledu na jejich postoj k církvi. Podmínkou je ochota prožívat zde volné chvíle společně s ostatními, respektovat společný program a stanovená pravidla.

Každodenní provoz – směřuje k tomu, aby mladí lidé měli možnost přicházet denně a aby byl stále k dispozici někdo, kdo by se jim mohl věnovat.

Osobní přístup a ovzduší domova – každý, kdo přichází, je přijímán s osobním zájmem (zajímáme se o jejich každodenní problémy i radosti). Příchozí přijímáme bez podmínek a s láskou.

Pestrá nabídka – odpovídající různorodým zájmům a potřebám mladých lidí.

Preventivní systém a asistence – salesiánské výchova je založena na vztazích mezi vychovatelem a mladým člověkem. Vychovatel motivuje mladé k činnosti, a tím předchází nežádoucím iniciativám. Je přítomen uprostřed každé skupiny mládeže jako jejich přítel, který spolu s nimi pracuje a účastní se jejich zábavy.

Evangelizace – vychovatelé především svým životem z víry a prostřednictvím výchovy a evangelia poskytují odpověď na naléhavé problémy mladých lidí a vytváří prostředí otevřeného dialogu, nabídky evangelních hodnot a evangelia.

Popíši nyní konkrétní činnost středisek mládež a ostatních aktivit :

Střediska mládeže – představují jednu z priorit salesiánského díla v České republice. V nich vytváří salesiáni prostor, v němž se realizují programy oratoře¹ dona Boska. Prostřednictvím pestré nabídky volnočasových aktivit chceme vychovávat mladého člověka v ovzduší osobního přístupu a přátelského prostředí v duchu evangelních hodnot k ušlechtilému lidství a života z víry.

Oratoř – v užším slova smyslu – pravidelný prostor pro sportovní a zábavnou činnost pro děti a mládež.

Zájmové kroužky – skupiny zaměřené na zájmovou výuku zejména v oblasti hudby, jazyků, ručních prací nebo sportu; vedle naučení dovedností je cílem kroužků také vytvoření vztahů ve skupině a vztahů k oboru zájmů.

Kluby – forma práce, která chce poskytnout dospívající mládeži prostor k vzájemnému setkávání a zábavě a případně nabídnout alternativu k nabídkám komerční zábavy.

---

¹ Oratoř - původně modlitebna, později využívána i k ostatní výchovné činnosti

Katechetické, spirituální a formačně zaměřené skupiny – skupiny různého věku a zaměření. Pro tyto skupiny je charakteristické jejich uvědomění náboženského zaměření.

Jednorázové akce – divadelní představení, koncerty, diskotéky, sportovní a jiné soutěže, otevřené i pro širší veřejnost. Jejich cílem je rozšířit naše působení na co neširší okruh lidí, prezentovat salesiánské dílo na veřejnosti a oslovit další mladé lidi nabídkou našich aktivit.

Víkendové a prázdninové akce – pro výše uvedené skupiny a pro další zájemce nabízejí možnosti zážitku (křesťanského) společenství.

Prázdninové pobyty pro věřící mládež „Chaloupky“. Dílo zaměřené na prázdninové pobyty pro věřící mládež označené jako „Chaloupky“ má v České republice dlouholetou tradici. Pojem označuje prázdninové pobytové akce pro menší počet účastníků (do 20 chlapců nebo dívek) pořádané v salesiánském duchu, které se začaly rozvíjet v době útlaku církve státem. Mezi věřící mládeží v České republice je několik stovek chlapců a dívek, které se chtějí účastnit letních prázdninových táborů pořádaných salesiány, ačkoli se neúčastní života v ostatních zařízeních.

Pro prezentaci konkrétní činnosti, konkrétního střediska jsem,vybral zcela náhodně ***salesiánské středisko mládeže Štěpána Trochty – dům dětí a mládeže v Teplicích.***

Aktivity tohoto střediska :

Projekt – Klub motýlek

Od ledna 2006 je ve středisku rozšířena možnost návštěvnosti pro děti předškolního věku. Klub motýlek je financovaný NROS a Pomozte dětem při ČT. Motorem tohoto projektu je zájem o děti ve věku 4-6 let a způsob práce zaměřený na jejich rozvoj v oblasti sociální, emoční, motorické a vyjadřovací. Je určen zejména dětem nenavštěvujícím žádné předškolní zařízení. Setkávání jsou organizována dvakrát týdně a individuálně dle aktuální potřeby.

Doučování

Doučování s možností logopedické péče. Doučování dětí je specifická činnost, která se zaměřuje na jejich školní povinnosti, zvláště na plnění domácích úkolů a pomoc při přípravě na vyučování. Projekt výukového programu, který vznikl v rámci Phare 2003 RLZ – opatření 2.1 Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením

navštěvuje 40 dětí. Zároveň probíhá velmi úzká spolupráce se školou a třídními učiteli těchto dětí.

Výtvarný kroužek

Výtvarný kroužek nabízí všestranný rozvoj tvořivosti, fantazie, samostatnosti i spolupráce při tvorbě, relaxaci. Formy výtvarné činnosti jsou velmi rozmanité a provedené práce se prezentují veřejnosti na různých akcích.

Dramatický kroužek

„Herečák“, hned po svém vzniku se tato činnost zařadila na přední stupeň oblíbenosti mezi dětmi.

Kapela a zpívání

Pravidelná aktivita v herně je odpolední zpívání a hraní, které následuje po vyučování. Po ročním trénování mají děti za sebou velmi znatelný pokrok.

Break dance a tanec

Taneční soutěže a festivaly úspěšně dobývá taneční skupina break dance J.N.S. Taneční představení dětí se stalo nedílnou součástí kulturních akcí na Teplicku.

Sport

Hlavní myšlenkou je : v zdravém těle - zdravý duch, a tak se využívá všemožných příležitostí ke sportování. V zimě se jezdí na běžky, v létě plavat a mezi tím se hraje mezi dětmi oblíbený florbal, fotbal nebo trénuje na horolezecké stěně. Zavádí se i kroužek posilování.

Psaní deseti prsty a počítače

Práce s počítači je jedna z nejžádanějších a nejnavštěvovanějších aktivit dětí. Děti nově získávají nebo prohlubují základní znalosti ovládnutí počítačů. Středisko má atraktivní program pro výuku psaní deseti prsty. Tato činnost je též specifickou přípravou pro jejich budoucí praktický život.

Pro město

Tato aktivita vede děti k zájmu o prostředí, ve kterém žijí. Učí se uvědomovat si spoluzodpovědnost za věci veřejné, např. při společném úklidu sídliště. Je to společná práce, ale zároveň i zábava.

Herna

Herna (oratoř) je stěžejním kontaktním místem. Zde probíhá většina společných akcí a tento prostor je pro děti otevřen vždy, když je otevřené středisko.

Otevřena je každý den kromě středy, a to v čase od 12:30 do 18:00 hod., v pátek do 17:00 hod.

Motivační systém

Know-how salesiánského střediska mládeže je propracovaný motivační systém založený na získávání bodů za jednotlivé činnosti. Děti mají možnost ovlivňovat svou pílí a zájmem množství získaných bodů, a tím si zajistit množství výhod. Zároveň jsou si vědomi bodové nestálosti pokud poruší některá z pravidel.

Spoříněk

Způsob jak naučit děti hospodařit s penězi a příležitost, jak si zasloužit účast na akci, kterou jim rodiče nemohou zaplatit je podstatou „spořínka“.

V náplni zájmových kroužků je prvořadou snahou hledat a rozvíjet jednotlivé schopnosti a dovednosti dětí a mládeže. Snažit se o variabilnost, o zachování volnosti a svobody okamžitého výběru.

2.7 Dílčí závěr

V této druhé kapitole jsem se zaměřil na konkrétní křesťanskou náboženskou výchovu. Vysvětlil jsem, že náboženská výchova jako proces, probíhá v různých institucích. Zejména v rodinách, školách a dalších různých organizacích. Vysvětlil jsem, že náboženská výchova vychází ze základního náboženského zákoníku, jímž je desatero. Snažil jsem se vysvětlit jak jsou jednotlivá přikázání v náboženské výchově interpretována a jak je chápat. Dále jsem vybral dvě osobnosti náboženské výchovy - Jana Amose Komenského a Jana Bosca. Stručným výtahem hlavních myšlenek z jejich díla jsem se snažil ozřejmit jejich vztah k výchově. Krátce jsem vysvětlil, co má náboženská výchova obecně zprostředkovat. Poté jsem se věnoval problematice náboženské výchovy v rodině, těžké situaci křesťanské rodiny v naší společnosti a základním pravidlům, hodnotám a vztahům rodičů a dětí. Pokračoval jsem náboženskou výchovou ve školách. Po informacích na jakém základě výuka ve škole probíhá, jsem se věnoval zejména osobnosti učitele. V oddíle náboženské výchovy v ostatních organizacích jsem představil několik organizací a vybral jsem dvě - Armádu spásy a aktivity Salesiánů. Podrobně jsem zmapoval jejich činnost a uvedl podrobnosti z jejich práce.

3. VÝSLEDKY KŘESŤANSKÉ NÁBOŽENSKÉ VÝCHOVY

3.1 Přednosti dosažené náboženskou výchovou

Mluvit o přednostech dosažených tou či onou výchovou může vypadat na první pohled velmi relativně. To, co někteří uznávají za kritéria úspěchu, nemusí uznávat druzí. Vystává otázka, jaká kritéria hodnocení úspěšnosti výchovy tedy použít. Zkusme se na tento problém podívat očima společnosti. Společnost určitá kritéria chování a fungování nastavuje, a vyžaduje od svých členů ztotožnění se s nimi a jejich dodržování. Jedinci, či určité sociální skupiny, které se s nimi neztotožní a porušují je, jsou společností vytěšňováni na okraj a sankcionováni. V této souvislosti můžeme mluvit o sociálně patologických jevech. Jedná se zde především o kriminalitu, zneužívání drog, nadměrné užívání alkoholu, šikana a agresivita mezi dětmi i dospělými, patologické hráčství (výherní automaty, sázení), atd. Výchovný proces by měl být a je nejúčinnější prevencí právě těchto sociálně patologických jevů. Troufám si tvrdit, že výchovný proces postavený na křesťanských hodnotách - čili náboženská výchova, funguje v tomto ohledu lépe než většinová výchova.

Pokusím se zformulovat několik bodů, o které opírám svůj názor :

1. Odlišné fungování křesťanských rodin a priority jejich výchovy
2. Mé dlouholeté pozorování růstu a vývoje osobností dětí v křesťanských komunitách
3. Osobní zkušenosti z praxe vychovatele mladistvých vězňů

K ad 1.

Vycházím-li z poznatků odborníků vývojové psychologie, sociologie a pedagogiky, musím konstatovat, že rodina je primární a nejdůležitější sociální skupina, která ovlivňuje utváření osobnosti člověka. Odborníci se shodují, že prvních šest let života a výchovy dítěte je rozhodující v utváření osobnosti. V předcházejících kapitolách jsem se zmínil o rozdílnosti cílů ve výchově náboženské a ateistické. V čem je tedy rozdíl ve fungování křesťanských rodin a jaký to má vliv na utváření osobnosti?

Křesťanské rodiny si doposud v mnohem větší míře zachovaly tradiční funkci s jasným vymezením rolí jednotlivých členů. Mluvím o funkcích zejména reprodukčních a výchovných a rolích otce, matky, prarodičů, sourozenců. Role otce, jako živitele

rodiny, ale zejména role ženy - matky, jako rodičky, ochránkyně domácnosti a vychovatelky. Myslím si, že právě role matky ve výchově je nezastupitelná. Tato role matky byla v posledních desetiletích nejvíce nabourána. Emancipačními tlaky a ekonomickými zájmy je žena vytlačována, z části dobrovolně, ze své role. Právě křesťanské učení a rodiny si uvědomují nebezpečnost tohoto trendu. Právě z tohoto přístupu k funkcím rodiny vyplývá, že se v křesťanských rodinách rodí více dětí a matky s dětmi zůstávají déle doma. Tím vzniká, dle mého názoru, lepší výchovné prostředí. Děti vyrůstající v tomto prostředí mohou lépe a déle vnímat matčinu lásku. Vytváří si a lépe chápou postavení v sociální skupině (rodině). Postavení podřízenosti, rovnosti i nadřízenosti. Rodina s více dětmi a jedním živitelem bývá obvykle v horším ekonomickém zabezpečení, což částečně chápu jako pozitivum, neboť vede ve výchově ke skromnosti. Neustálá přítomnost matky vede též k lepší eliminaci škodlivých jevů zvenčí (nevhodné televizní programy, internet, kamarádi atd.). Děti v takto fungujících rodinách mají větší možnost absorbovat více lásky, více podnětů, zkušeností z fungování rodiny. Velký důraz je ve výchově kladen na konání dobra. Osobnost utvářející se v těchto podmínkách je harmonicky rozvinuta, citově naplněna a pevněji zakotvena v morálních hodnotách. Je zcela jasné, že i v křesťanských rodinách může docházet a dochází k různým krizím a výchovným chybám. Ale již snaha o naplnění funkce křesťanské rodiny přináší velmi dobré výsledky ve výchově dětí.

K ad 2.

Po dobu asi 25 let se pohybuji v prostředí křesťanských komunit. Měl jsem tedy dlouhodobou možnost pozorovat růst, vývoj a výchovu dětí a mládeže v těchto komunitách. Ze svého pozorování a sbírání zkušeností mohu jednoznačně konstatovat, že několik desítek dětí vyrůstajících v křesťanských rodinách, které jsem osobně poznal, nemělo závažnější problémy s agresivitou, záškoláctvím, toulkami, promiskuitou, zneužíváním návykových látek, kriminalitou, patologickým hráčstvím atd. Z toho vyvozují, že křesťanská výchova je velmi dobrou (ne-li nejlepší) prevencí sociálně patologických jevů.

K ad 3.

Ve vězeňství pracuji 15 let na oddělení výkonu vazby. Z toho několik posledních let ve funkci vychovatele mladistvých a mladých obviněných. Po celou dobu mého

působení v pedagogické funkci, se mimo jiné, zajímám o příčiny, proč se k nám mladí lidé dostávají. U každého vězně, který je zařazen do mnou vedených výukových skupin, si zpracovávám jednoduchou formou rodinnou a osobní anamnézu¹. Mám proto přehled, z jakého prostředí přichází a jakou prošel výchovou.

Musím konstatovat, že největší část (asi dvě třetiny) mladistvích vězňů prošla ústavní výchovou. Druhá část (asi třetinová) prošla „výchovou“ v sociálně patologických rodinách, ve kterých převládal alkohol, drogy, kriminalita, domácí násilí atd. Velice malá část byla vychovávána ve velmi bohatých rodinách, kde byla dětská poslušnost vázána na velice vysoké kapesné.

Ani jednou jsem se v praxi nesetkal s tím, že by mladý vězeň pocházel z praktikující křesťanské rodiny a prošel náboženskou výchovou. I na základě těchto faktů mohu konstatovat, že náboženská výchova rozvíjí osobnost správným směrem.

3.2 Nedostatky a rizika náboženské výchovy

Určitá rizika mohou vznikat a vznikají i v náboženské výchově. Necitlivě, pod nátlakem vedená náboženská výchova může vést k určité formě vzdoru vychovávaného a opuštění cesty víry. Nebezpečí vidím i v tom, že v určité fázi výchovy by se mohl vychovávaný zaobírat myšlenkou o své výlučnosti, o jediné správné cestě, která by ho mohla vést k pýše a až k hranicím sektářství a uzavírání se okolní společnosti. Odtud je pak jen již krůček k netoleranci jiných názorů.

3.3 Dílčí závěr

V této kapitole jsem se snažil ukázat, jakým směrem je formována osobnost pod vlivem náboženské výchovy. Vyslovil jsem přesvědčení, že náboženská výchova je velice dobrou prevencí sociálně patologických jevů, že člověk, který prošel touto výchovou je více zakotven v morálních hodnotách. Toto tvrzení jsem se snažil doložit výsledky svého pozorování a zkušenostmi z působení mezi lidmi z křesťanských komunit a z mého zaměstnání, kde pracuji s mladistvými vězni. Naznačil jsem, v čem vidím i určitá rizika náboženské výchovy.

---

¹ podrobnější zpracování viz příloha č.1

CELKOVÝ ZÁVĚR

Na závěr chci vyslovit přesvědčení, že se mi podařilo splnit cíl mé práce, který jsem si vytyčil.

Mým cílem bylo představit systém křesťanské (náboženské) výchovy, z jakých základů vychází, popsat rozdíly mezi výchovou náboženskou a výchovou většinovou, ateistickou, jaké cíle si náboženská výchova klade a jak ovlivňuje utváření osobnosti.

Myslím si, že se mi podařilo potvrdit, na počátku vyslovenou hypotézu, *že lze správně vedenou náboženskou výchovou dosáhnout v člověku pevnější zakotvení morálně volných vlastností, než je tomu u výchovy ateistické, že náboženská výchova více motivuje člověka zamýšlet se nad základními otázkami naplnění lidského života.*

Ze skutečností, které uvádím v poslední kapitole, zcela jasně vyplývá, že náboženská výchova je velice účinnou primární prevencí sociálně patologických jevů.

V době, kdy společnost vynakládá velké úsilí a finanční prostředky na prevenci sekundární a terciární, (s pochybnými výsledky), nabízí náboženská výchova určitou alternativu. Alternativu výchovy, která vyžaduje větší vychovatelské nasazení, uskrovnění a poctivé zamýšlení se nad pravými hodnotami života. V tomto poctivém úsilí pak máme jednoho mocného spojence, rádce a přítele - Boha.

RESUMÉ

Bakalářská práce je zaměřena na náboženskou (křesťanskou) výchovu. Pozornost je věnována zejména jakým směrem a jak formuje náboženská výchova osobnost vychovávaného.

V první kapitole se zabývá základními cíli náboženské výchovy, kdo je jejím objektem a z čeho vychází. Porovnává přístupy s výchovou ateistickou, poukazuje na společné i rozdílné prvky obou systémů.

V druhé kapitole se věnuje konkrétní výchově v rodinách, školách a dalších organizacích působících na křesťanských základech. Podrobněji seznamuje s pracemi Jana Bosca a Jana Ámose Komenského z oblasti náboženské výchovy. Seznamuje též s činnostmi Armády spásy a Salesiánského hnutí.

V poslední kapitole je poukázáno v jakou osobnost člověk pod vlivem náboženské výchovy vyžívá, v jakých morálních hodnotách je zakotven. Zároveň jsou zmíněna i možné rizika v náboženské výchově.

Hlavními informačními zdroji pro zpracování bakalářské práce byly knihy, skripta, informace z internetu, pozorování a životní zkušenosti autora práce.

Anotace

Příbek, František. Vliv náboženské výchovy na utváření osobnosti.
Bakalářská práce. Brno : 2007 stran 41.

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku náboženské (křesťanské) výchovy. Představuje cíle a různé způsoby její aplikace a její vliv na utváření osobnosti vychovávaného.

Klíčová slova

Náboženská výchova, vychovatel, chovanec (vychovávaný), křesťanství, mravní hodnoty, osobnost, sociálně patologické jevy, Bůh, víra, láska, rodina.

Annotation

Příbek František. The influence of religious upbringing on forming ones personality.
Bachelor thesis. Brno 2007, 41 pages.

This bachelor thesis will discuss how religious (Christian) upbringing can influence the shaping of ones personality. This will be done by presenting the goals of Christian edukation through its various methods and thier aplikation.

Key words

Religious upbringing, tutor, pupil, Christianity, moral values, socially pathological phenomenona, God, faith, love, family.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CAMERONI, P. L., *Být rodinou ve škole maminky Markéty*. Torino : Elledici, 2006, 12, s.
2. DOBSON, J., *Výchova dětí*. 1. vyd. Brno : Nová naděje, 1995, 110,118,227 s. IBNS 80-901726-5-2
3. JAN PAVEL II., *O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1992, 32 s.
4. *Katechismus katolické církve*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1995, IBNS 80-7113-132-6
5. KUBALÍK, T., *Témátka 02*. Praha : Salesiánská provincie, 2002, 38 s.
6. MAZÁNKOVÁ, L., VAVREČKOVÁ, M., *Teorie výchovy*. IMS, Brno, 2003, 9 s.
7. MOTTO, F., *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava : Don Bosco, 2005, 38, 140 s. IBNS 80-8074-022-4
8. MÜHLPACHR, P., *Problémy současné společnosti*. IMS, Brno, 2004, 15 s.
9. OURODA, K., *Základy pedagogiky*. IMS, Brno, 2003, 22 s.
10. PALOUŠ, R., *Čas výchovy*. Řím : Křesťanská akademie, 1987, 35, 63, 77, 272 s.
11. *Právo na vzdělání*. Sborník materiálů z konference v Kroměříži. Kroměříž : Regionální klub UNESCO, 1995, 7 s.
12. ŘÍČAN, P., *Agresivita a šikana mezi dětmi*. 1. vyd. Praha : Portál, 1995, 82 s.
13. SIMAJCHL, L., *Desatero*. Canto, 1988,
14. STRYCZEK, N., *Moji velký priatelia*. 1. vyd. Bratislava : Lúč, 1992, 135 s. IBNS 80-7114-075-9
15. VILLANUEVA, P., *Společenství, Heslo na rok 2003*. Řím : Strena, 2003, 17s.
16. Výroční zpráva Armády spásy 2004
17. <http://old.paidagogos.net/16/1.html/>
18. <http://www.sdb.cz>
19. www.cirkev.cz
20. www.roznov.cz/down/faraweb/nabozenství.htm

Příloha č.1

Pracuji ve věznici v Ostrově ve funkci vychovatele mladých a mladistvých vězňů. Mým prvořadým úkolem je výchovně působit na tyto mladé lidi. Abych tak mohl činit, musím každého vězně co nejlépe poznat. Poznat sociální prostředí, ze kterého přišel, poznat výchovu, jakou prošel. To je jedna z podmínek nalezení cesty k obviněnému a k pozitivnímu ovlivňování osobnosti tohoto člověka.

Za tímto účelem jsem si vypracoval jednoduchý způsob zjišťování rodinné, osobní a trestní anamnézy. Jedná se o formu rozhovoru na dobrovolné bázi. Vězeň je na dobrovolnost předem upozorněn.

Formou rozhovoru a zaznamenáváním údajů zjišťuji :

O vězni :

Jméno a příjmení

Věk

Bydliště

Forma bydlení (rodinný dům, byt v panelákovém sídlišti...)

Dosažené vzdělání

Aktivní koníčky (aktivní sport...)

Pasivní záliby (Tv, PC hry...)

Byl-li trestán (důvody odsouzení)

Případná ústavní výchova (ano/ne, průběh)

Představa o budoucím životě (jednoduchou formou)

Názor na jeho výchovu rodiči

O rodině :

Matka, otec (vzdělání, zaměstnání)

Sourozenci

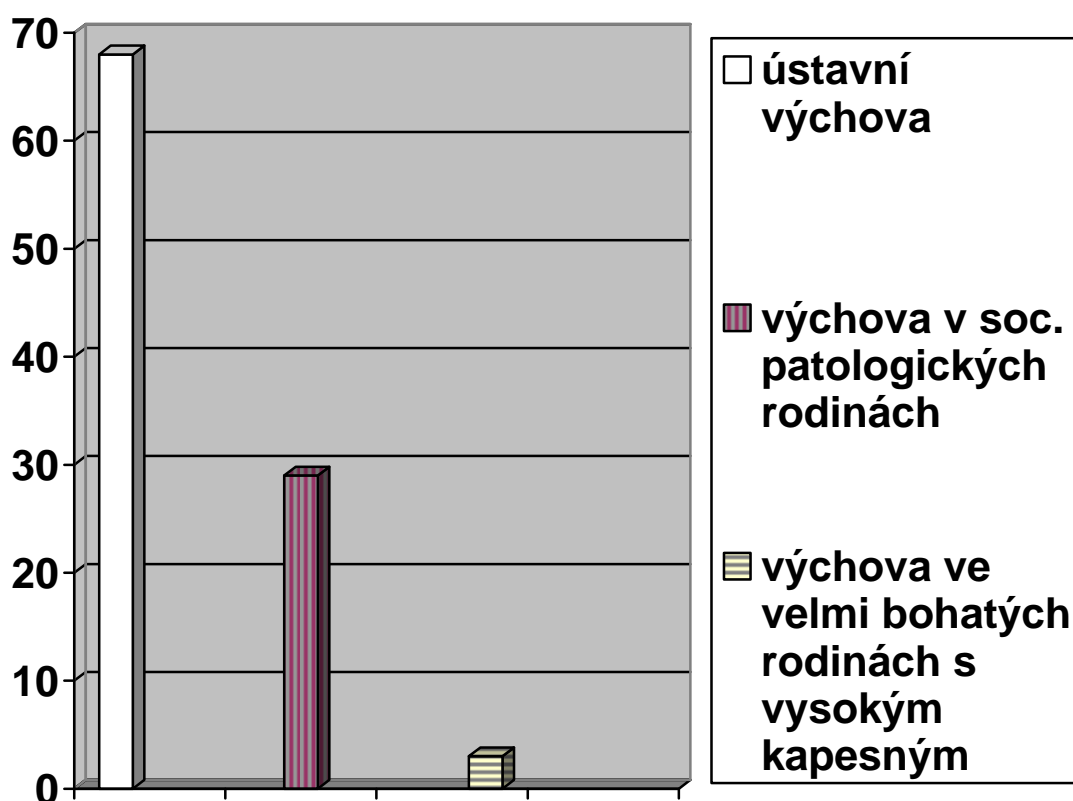
Materiální zabezpečení rodiny

Výskyt sociálně patologických jevů v rodině (domácí násilí, alkoholismus, drogy, gamblerství, kriminalita)

V úvahu nutno brát to, že ne všechna data udávaná vězni musí být pravdivá a objektivní. Po vyhodnocení údajů a konzultaci s psychologem, sociálním pracovníkem a speciálním pedagogem se snažím najít způsob, jak nejefektivněji působit na obviněného. Zaměřit se na hodnotový řebříček, způsob myšlení, na jeho postoje.

Příloha č.2

Procentuelní graf v souvislosti obviněný a způsob výchovy.

Pro objektivnost závěrů musím uvést, že některé údaje, zaznamenané při rozhovoru, mohly být zkreslené či nepravdivé.

Vycházel jsem ze vzorku 32 osob.

Při početnějším vzorku, by se procenta, uváděná v grafu, mohla mírně změnit. Přesto si myslím, že uváděná čísla mají určitou vypovídací hodnotu.